

НАЦІОНАЛЬНЕ
АГЕНТСТВО
ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ОСОБЛИВОСТІ АКРЕДИТАЦІЇ ОП ТРЕТЬОГО РІВНЯ (PhD)

Михайло Винницький PhD

Керівник секретаріату

Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти

НАЦІОНАЛЬНЕ
АГЕНТСТВО
ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Документи, з якими слід ознайомитися до початку експертизи PhD програми:

Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>

Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2019-%D0%BF#Text>

Рекомендації для експертів Національного агентства стосовно акредитації освітніх програм третього рівня вищої освіти -

<https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/%d0%a0%d0%b5%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%96%cc%88-%d1%81%d1%82%d0%be%d1%81%d0%be%d0%b2%d0%bd%d0%be-%d0%b0%d0%ba%d1%80%d0%b5%d0%b4%d0%b8%d1%82%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%96%cc%88-PhD-%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b3%d1%80%d0%b0%d0%bc.pdf>

НАЦІОНАЛЬНЕ
АГЕНТСТВО
ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

«Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук» затверджений Постановою КМУ №261 23.03.2016

Навчальний план аспірантури (ад'юнктури) повинен містити перелік та обсяг навчальних дисциплін (**30-60 кредитів ЄКТС**), послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

Освітньо-наукова програма та навчальний план аспірантури (ад'юнктури) є основою для формування аспірантом (ад'юнктом) індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи.

Наукова складова освітньо-наукової програми оформляється у вигляді індивідуального плану наукової роботи аспіранта (ад'юнкта) і є невід'ємною частиною навчального плану аспірантури (ад'юнктури).

НАЦІОНАЛЬНЕ
АГЕНТСТВО
ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Загальні принципи якісної підготовки аспіранта:

Відповідно до Зальцбургських принципів <https://eua.eu/downloads/publications/salzburg%20ii%20recommendations%202010.pdf>, підготовка аспіранта (студента PhD програми) не може бути якісною, якщо відсутня у відповідному закладі чи установі **критична маса** дослідників, які спільно працюють в одному руслі наукового пошуку. Також має бути створена структурована система підготовки, що не залишає аспіранта «сам-насам» зі своїм дослідженням, лише з мінімальною підтримкою наукового керівника.

Термін «критична маса» визначається **наявністю наукового потенціалу** в закладі вищої освіти (науковій установі), в якому проходить підготовка та/або доступом через партнерські угоди з іншими закладами (установами), до якісних наукових консультацій щодо дисертаційної роботи кожного аспіранта. Якісна освітня програма третього рівня повинна забезпечити повноцінну освітню і наукову підготовку аспіранта. Для цього **аспірант не повинен працювати лише під керівництвом свого (основного) наукового керівника**. В аспіранта повинен бути доступ до різноманіття можливостей для презентації, апробації своєї наукової діяльності, обговорення проміжних результатів та отримання консультації за напрямом (тематикою) свого дослідження.

Критерії Акредитації (з «Положення про акредитацію»):

Критерій 10. Навчання через дослідження

10.1 Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам

аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю.

Аналіз ОП

10.2 Наукова діяльність аспірантів відповідає напрямові досліджень наукових керівників.

Аналіз публікацій

10.3 Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквіумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо).

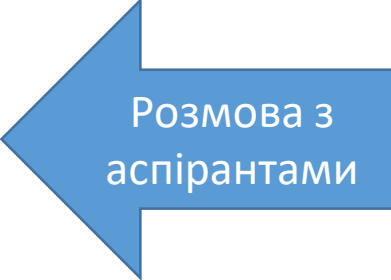
Розмова з аспірантами про їх включеність

Критерії Акредитації (з Положення):

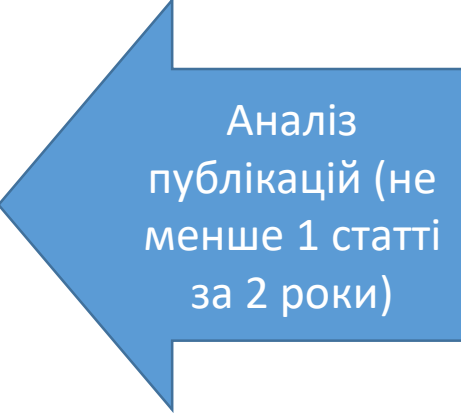
10.4 Заклад забезпечує можливості для **введення аспірантів в міжнародну академічну спільноту** за спеціальністю та/або галуззю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь у спільних дослідницьких проектах тощо.

10.5 Існує **практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проектах, результати яких регулярно публікуються** та/або практично впроваджуються.

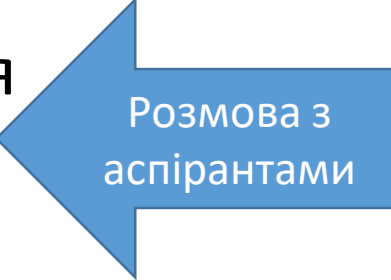
10.6 У межах освітньої програми функціонують та не порушуються **практики дотримання академічної доброчесності** науковими керівниками та аспірантами (ад'юнктами).

Розмова з
аспірантами

Аналіз
публікацій (не
менше 1 статті
за 2 роки)

Розмова з
аспірантами

Критерії Акредитації (з Положення):

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми

ОП третього рівня вищої освіти повинна мати визначені цілі, співзвучні з місією та/або стратегією ЗВО; тенденції розвитку спеціальності (особливо останні досягнення наукових досліджень за цією спеціальністю чи галуззю) повинні бути враховані при проектуванні змісту ОП.

1.4. Освітня програма забезпечує набуття здобувачами вищої освіти **загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей**, визначених відповідним стандартом вищої освіти (за наявності), а за відсутності стандарту вищої освіти за відповідним рівнем вищої освіти та спеціальністю – компетентностей, визначених **Національною рамкою кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.**

Національна рамка кваліфікації – 9 рівень

Здатність особи розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики

Концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності

спеціалізовані вміння/навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики

започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтовного **наукового дослідження** з дотриманням належної академічної доброчесності

критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей

вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством в цілому

використання **академічної української та іноземної мови** у професійній діяльності та дослідженнях

демонстрація значної авторитетності, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, послідовна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності

здатність до **безперервного саморозвитку** та самовдосконалення

Критерії Акредитації (з Положення):

- 2.1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах ЄКТС) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності)
- 2.3. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, складають логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.
- 2.4. Чітко визначена роль кожного освітнього компонента у досягненні **програмних результатів навчання**. Відсутнє дублювання змісту різних освітніх компонентів освітньої програми.

«Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук» затверджений Постановою КМУ №261 23.03.2016

Освітньо-наукова програма аспірантури (ад'юнктури) вищого навчального закладу (наукової установи) має включати **не менше чотирьох складових**, що передбачають набуття аспірантом (ад'юнктом) таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій:

- 1) здобути глибокі знання зі спеціальності (групи спеціальностей), за якою (якими) аспірант (ад'юнкт) проводить дослідження, зокрема засвоїти основні концепції, розуміти теоретичні та практичні проблеми, історію розвитку та сучасний стан наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку (орієнтовний обсяг цієї освітньої складової становить **не менше 12 кредитів ЄКТС**);
(«відповідно до стандарту вищої освіти» – зміна відповідно до Постанови КМУ №283 від 03.05.2019)

Критерії Акредитації (з Положення):

2.7. Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності

Розмова з
аспірантами

2.8. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти **соціальних навичок (soft skills)**, що відповідають заявленим цілям.

Розмова з
аспірантами

«Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук» затверджений Постановою КМУ №261 23.03.2016

2) оволодіти загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору (орієнтовний обсяг цієї освітньої складової становить **4-6 кредитів ЄКТС**);

3) набути універсальні навички дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або написання пропозицій на фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності тощо (орієнтовний обсяг цієї освітньої складової становить **не менше 6 кредитів ЄКТС**);

«Порядок підготовки здобувачів вищої освіти
ступеня доктора філософії та доктора наук»
затверджений Постановою КМУ №261 23.03.2016

4) здобути мовні компетентності, достатні для представлення та обговорення своїх наукових результатів іноземною мовою (**англійською або іншою, відповідно до специфіки спеціальності**) в усній та письмовій формах, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (рекомендований обсяг цієї навчальної складової становить **6-8 кредитів**).

Критерії Акредитації (з Положення):

Критерій 2. (продовження):

2.6. Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через **індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін** у обсязі, передбаченому законодавством.

«Порядок підготовки здобувачів вищої освіти
ступеня доктора філософії та доктора наук»
затверджений Постановою КМУ №261 23.03.2016

Індивідуальний навчальний план аспіранта (ад'юнкта) повинен містити перелік **дисциплін вільного вибору аспіранта (ад'юнкта) в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС**. При цьому аспіранти (ад'юнкти) мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти, і які дотичні до тематики дисертаційного дослідження, за погодженням зі своїм науковим керівником та керівником відповідного факультету чи підрозділу.

Критерії Акредитації (з Положення):

3.3. Визначено чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

«Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук» затверджений Постановою КМУ №261 23.03.2016

Вчена рада вищого навчального закладу (наукової установи) має право прийняти рішення про визнання набутих аспірантом (ад'юнктом) до або поза аспірантурою (ад'юнктурою), або в інших вищих навчальних закладах (наукових установах) компетентностей з однієї чи декількох навчальних дисциплін (зарахувати кредити ЄКТС), обов'язкове здобуття яких передбачено освітньо-науковою програмою аспірантури (ад'юнктури).

Критерії Акредитації (з Положення):

Критерії 4 і 5. Навчання і викладання + Контрольні заходи, оцінювання.

4.2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно **надається доступна і зрозуміла інформація** щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання в межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб).

5.1. **Форми контрольних заходів та критерії оцінювання** здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, **дають можливість встановити досягнення** здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компонента та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь.

Ключове питання: яка форма і критерії проміжної атестації?

Критерії Акредитації (з Положення):

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

7.1. **Фінансові та матеріально-технічні ресурси** (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми гарантують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання.

7.2. Заклад вищої освіти забезпечує **безоплатний доступ** викладачів і здобувачів вищої освіти **до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів**, потрібних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми.

Ключові питання: 1) Чи аспіранти «включені» в життя ЗВО?

2) Чи є у них доступ до електронних журналів + лабораторій?

Критерії Акредитації (з Положення):

7.4. Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, **консультативну та соціальну підтримку здобувачів** вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою

Особливу увагу слід звертати на проблеми стресу і відірваності серед аспірантів

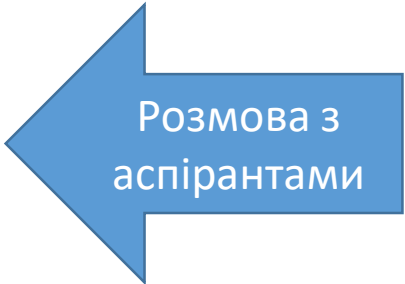
7.6. Наявні чіткі і зрозумілі політика та процедури **вирішення конфліктних ситуацій** (зокрема пов'язаних із сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Особлива увага на процедуру вирішення конфліктів між аспірантом і керівником

Критерії Акредитації (з Положення):

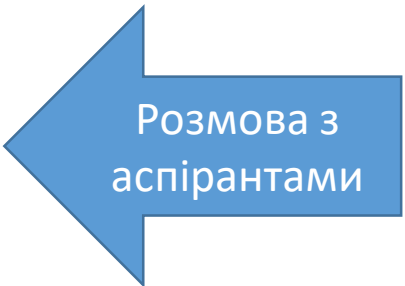
Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми

8.1. Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та **періодичного перегляду освітньої програми.**

Розмова з
аспірантами

8.2. Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. **Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми.**

Розмова з
аспірантами

Критерії Акредитації (з Положення):

Критерій 9. Прозорість та публічність

9.1. **Визначені чіткі та зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та яких послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.**

«Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук» затверджений Постановою КМУ №261 23.03.2016

Аспіранти (ад'юнкти) користуються правами здобувачів вищої освіти, визначеними Законом України “Про вищу освіту”. З метою належного проведення наукових досліджень аспіранти (ад'юнкти) також мають право на:

- ...отримання методичного і змістовного **наукового консультування щодо власного дослідження від наукового керівника** (консультанта), для аспірантів (ад'юнктів) - на чіткий розподіл обов'язків між науковими керівниками у разі призначення вченою радою закладу вищої освіти (наукової установи) двох керівників;

Краща практика: регулярні навчання наукових керівників

«Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук» затверджений Постановою КМУ №261 23.03.2016

Аспіранти (ад'юнкти) зобов'язані виконувати всі обов'язки здобувачів вищої освіти, визначені Законом України “Про вищу освіту”. З метою забезпечення належного проведення наукових досліджень аспіранти (ад'юнкти) також зобов'язані:

- ...виконувати індивідуальний план наукової роботи та **систематично звітувати** про хід його виконання на засіданні кафедри, відділу, лабораторії чи іншого підрозділу закладу вищої освіти (наукової установи), який уповноважений для цього його вченою радою;

Особлива увага до практики річної/семестрової атестації аспірантів

Елементи візиту – зміст розмов:

Зустріч із керівництвом ЗВО + гарантом ОП – розмова про **процедури**, про фінансове **забезпечення** дослідницького середовища, **інтернаціоналізацію**

Зустріч із аспірантами – розмова про **релевантність ОП їх дослідницьким інтересам**, їх доступ до міжнародної спільноти, розуміння і виконання процедур (зокрема щодо **проміжної атестації**, публікацій тощо), **вибір дисциплін**, доступ до наукових ресурсів (лабораторії, **онлайн журнали** тощо), «включеність» аспірантів у життя ЗВО

Зустріч із викладачами, які викладають на ОП – процедури **відбору** для викладання, **дотичність публікацій керівників темам робіт аспірантів**, процедури змін ОП у відповідності з набором аспірантів, **системи навчання консультиванню/керівництву**

Відкрита зустріч для всіх бажаючих – розмова про **права і обов'язки**, про академічну **добросесність**, про систему підтримки аспірантів, процедури вирішення конфліктів (зокрема з керівником)